

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

О. О. КУТОВА, завідувача відділенням вищої школи

ВСП «Тальнівський будівельно-економічний фаховий коледж УНУС»

В статті досліджується динаміка обсягів інвестицій в економіку України, їх структура за видами економічної діяльності та джерелами надходження. Робиться припущення, що головними причинами дефіциту інвестиційних ресурсів є недовіра українських домогосподарств до національної банківської системи, галопуючий темп інфляції, несприятливий інвестиційний клімат, ведення військових дій на території країни

Ключові слова: капітальні інвестиції, галузева структура, джерела надходження, комерційні банки, інвестори-нерезиденти, бездоходні активи, інфляція, права власності, корупція, війна

Постановка проблеми. Стійке зростання суспільного виробництва, модернізація та розвиток національної економіки можливі лише при умові достатніх обсягів інвестицій. Кількісні та якісні характеристики інвестицій безпосередньо впливають на характер процесів відтворення. А їхня галузева структура – на обсяги та асортимент товарів і послуг.

Негативними наслідками дефіциту інвестицій є підвищені темпи фізичного й морального зношення основного капіталу, відсутність або недостатні обсяги НДДКР, низький рівень продуктивності праці та технологічне відставання, відносно висока ресурсоемність виробництва та низький рівень конкурентоспроможності продукції, зростання армії вимушених безробітних, низький рівень доходів та життя населення.

Недостатній рівень інвестицій є одним із ключових чинників так званого «заклятого кола бідності» країни (рис. 1). За визначенням Нурксе Р. головною причиною бідності нації є нестача капіталу для модернізації економіки, що спричиняє такі проблеми: зниження продуктивності праці, отримання домогосподарствами низького доходу, що зумовлює недостатній споживчий попит та низький рівень або відсутність заощаджень. Недостатній споживчий попит та низькі або відсутні заощадження зумовлюють дефіцит інвестицій в людський та фізичний капітал, що, знову ж таки, зумовлює отримання домогосподарствами низького доходу і замикання «кола» [1, с. 5].

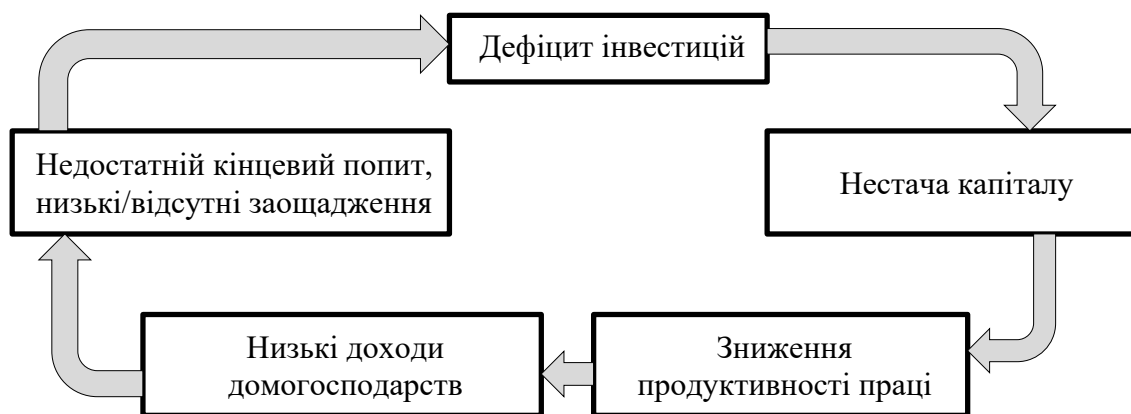

Рис. 1. «Закляте коло бідності»*

Примітка: * побудовано автором за даними [1]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційна тематика є популярним напрямом дослідження вітчизняних науковців. Це пояснюється як незамінною роллю інвестицій у розвитку суспільного виробництва, так і їх багатоаспектністю. Серед останніх досліджень і публікацій на тему інвестицій, звертають на себе увагу роботи Пустовойта О. В. [2], Непочатенко О. О., Мельник К. М. і Гузара Б. С. [3, 12], Новак І. М. і Новака Ю. В. [4], Бублика Є. О. [5], Уланчука В. С., Жарун О. В., Бленди Н. О. і Длугоборської Л. В. [6], Борзенко О. О. [7], Нестерчук Ю. О., Мудрака Р. П., Бечка В. П. і Непочатенко О. А. [8], Бобух І. М. і Герасімової О. А. [9], Панфілової Т. О. [10], Кістерського Л. Л., Мармазова В. Є. і Піляєва І. С. [11], Бечка П. К. і Пташник С. А. [12], Мінасяна Г. і Йоцова В. [13], Дульської І. В. [14], Власюк С. А. [15] та ін. Разом з тим, реальні інвестиційні процеси в економіці України далекі від бажаних – має місце гострий дефіцит інвестиційних ресурсів, банківська система не зорієнтована на кредитування ключових секторів матеріального виробництва, надзвичайно велика кількість заощаджень населення перебуває у формі бездоходних активів поза банківською системою і т.д. Ці та інші проблеми вказують на необхідність подальших досліджень в даному напрямі.

Методика досліджень. Теоретико-методичною основою дослідження є кейнсіанська теорія, праці закордонних та вітчизняних вчених на інвестиційну тематику, матеріали Державної служби статистики України і т.д. У процесі дослідження використовувалися такі методи: монографічний, наукової абстракції, емпіричний, рядів динаміки, середніх величин тощо.

Результати досліджень. Одним із головних висновків за результатами досвіду Великої депресії, який ліг в основу кейнсіанської теорії, стало усвідомлення ролі сукупних витрат у забезпеченні повної зайнятості – класична криза перевиробництва є ні чим іншим, як кризою спричиненою дефіцитом сукупних витрат, насамперед кінцевих витрат домогосподарств та приватних інвестицій. І якщо витрати домогосподарств є відносно стабільною величиною, то інвестиції є найбільш мінливим їх компонентом. Таким чином, впливаючи на динаміку інвестицій можна здійснювати вплив на обсяги виробництва та

зайнятості. Крім того, вплив інвестицій на обсяги суспільного виробництва є мультиплікативним – зміна у інвестиціях у будь який бік спричиняє значно більші зміни у обсягах виробництва:

$$\Delta Y = \Delta I^a \cdot m \frac{\partial Y}{\partial I^a}, \quad (1)$$

де: ΔY – приріст доходу, зумовлений приростом автономних інвестицій на величину ΔI^a ;

$m \frac{\partial Y}{\partial I^a}$ - мультиплікатор інвестицій [16, с. 169].

Досліджуючи успішний міжнародний досвід стимулювання інвестиційного попиту, Видобора В.В. справедливо відмічає, що з точки зору факторів росту, промислова політика Ф. Рузвельта... спиралась на стимулювання попиту, а не пропозиції («економіку попиту»), що відповідало новаторським ідеям і рекомендаціям школи Дж. Кейнса. При цьому антикризова політика будувалася з умовою активізації ролі держави в промисловій сфері, особливо в інвестиціях промислового сектору [17].

Динаміка інвестицій в українську економіку – нестабільна ($r = 0,484$) (рис. 2).

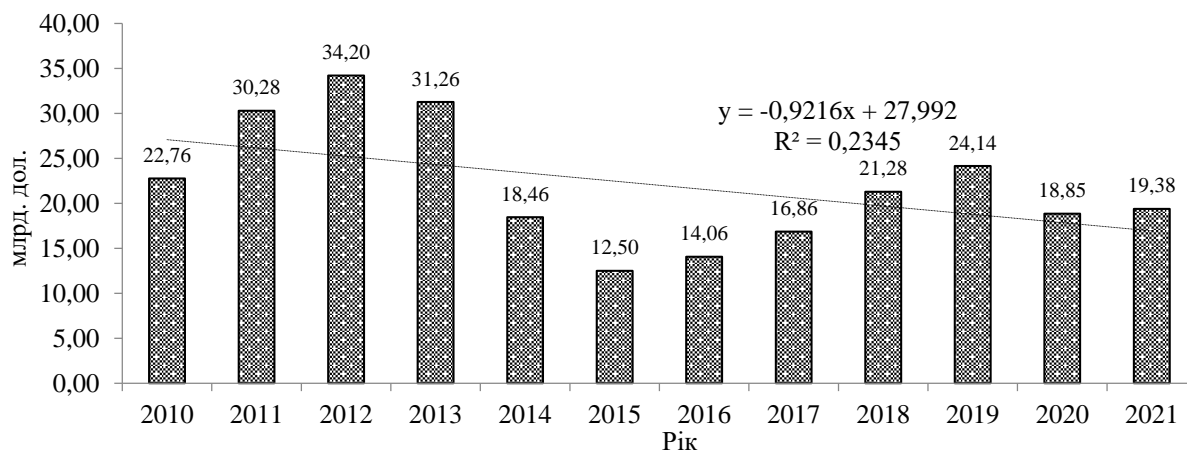

Рис. 2. Капітальні інвестиції в економіці України, млрд. дол.*

*Примітка: побудовано автором за даними [18–20]

Ключовою причиною такої тенденції є несприятливе інвестиційне середовище, що продукує чисельні інвестиційні ризики. До останніх у 2014 р. додалася російська військова агресія.

Впродовж останніх 10 років у галузевій структурі капітальних інвестицій відбувалися і продовжують відбуватися зміни (табл. 1). Серед видів економічної діяльності, в яких фіксується зростання надходження капітальних інвестицій: 1) сільське господарство; 2) промисловість; 3) державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування; 4) охорона здоров'я та надання соціальної допомоги. Лідером зростання стало державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування. Різке зростання інвестиційних видатків на даний вид діяльності відбулося в 2015р. – у 2,4 рази, і продовжувало зростати далі.

Табл. 1. Структура капітальних інвестицій за видами економічної діяльності України*

Вид економічної діяльності	2010 р.	В середньому за період		2021р.	2021 р. до 2010 р., ± п.п.
		2011–2015	2016–2020		
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	6,0	8,0	11,7	9,1	3,1
Промисловість	30,7	35,3	35,1	36,2	5,5
Будівництво	16,5	15,4	10,3	9,8	-6,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	10,3	9,0	8,0	8,2	-2,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10,7	8,7	7,6	7,1	-3,6
Тимчасове розміщення й організація харчування	0,6	0,7	0,4	0,4	-0,2
Інформація та телекомунікації	4,8	4,8	4,3	3,8	-1,0
Фінансова та страхова діяльність	3,2	2,6	2,0	1,5	-1,7
Операції з нерухомим майном	5,5	5,1	4,7	4,1	-1,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	2,8	2,4	1,9	2,7	-0,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,6	1,8	2,3	1,6	0,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	4,3	4,0	8,4	12,0	7,7
Освіта	1,0	0,6	0,7	0,5	-0,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,1	0,8	1,7	2,1	1,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,5	0,6	0,5	0,6	0,0
Надання інших видів послуг	0,4	0,2	0,1	0,1	-0,2
Інше	0,1	0,0	0,0	0,2	-

* Примітка: розраховано автором за даними [18]

За період з 2014 по 2021 р. включно капітальні інвестиції у державне управління й оборону зросли у 10,9 рази. Це пояснюється реакцією українського суспільства на російську військову агресію – відбувається збільшення фінансування Збройних сил України та вітчизняного військово-промислового комплексу.

На другому і третьому місцях – промисловість та сільське господарство відповідно. Традиційно, галузь будівництва вважається одним із «локомотивів» економічного зростання. Адже один працюючий будівельник забезпечує роботою не менше 7 робітників у суміжних галузях. Тому скорочення

інвестиційних надходжень у даний вид економічної діяльності свідчить про серйозні проблеми в українській економіці.

Поряд із позитивною тенденцією зростання інвестиційного забезпечення охорони здоров'я, відмічається негативна тенденція скорочення інвестицій у національну освіту. Така проблема має довгостроковий характер і проявлятиметься у подальшій деградації національної освіти, що негативно позначатиметься на можливостях інноваційних перетворень в українській економіці. Адже інвестиції в охорону здоров'я та освіту – це інвестиції у формування людського капіталу. Як відмічають Татарінов В. В. і Татарінов В. С.: «Економічні успіхи розвинутих країн... досягаються за рахунок розвитку освіти і наукових досліджень, які швидко освоюються. Освіту людей можна розглядати як ефективний фактор економічного зростання. У той же час вона є найважливішою складовою людського капіталу, який накопичується в суспільстві і стає головним економічним ресурсом... Людський капітал у розвинутих країнах став головним продуктивним фактором... При цьому більшу частину інвестицій ці країни здійснюють саме в людський капітал» [21].

Аналіз структури капітальних інвестицій в економіці України за джерелами фінансування вказує на наявність серйозних проблем (табл. 2).

Табл. 2. Структура капітальних інвестицій в економіці України за джерелами фінансування, %*

Джерело	2010 р.	В середньому за період		2021 р.	2021 р. до 2010 р., ± п.п.
		2011–2015	2016–2020		
Усього	100	100	100	100	–
у т.ч. за рахунок		–			
коштів державного бюджету	5,7	3,9	4,7	9,2	+3,5
коштів місцевих бюджетів	3,2	3,4	9,0	8,4	+5,2
власних коштів підприємств та організацій	61,7	65,6	68,2	68,6	+6,9
кредитів банків та інших позик	12,7	12,2	7,9	5,0	-7,6
коштів інвесторів-нерезидентів	2,1	2,2	1,1	0,1	-1,9
коштів населення на будівництво житла	10,5	9,4	6,3	5,4	-5,1
інших джерел фінансування	4,3	3,2	2,8	3,3	-1,0

* Примітка: розраховано автором за даними [19]

Насамперед, необхідно відмітити надзвичайно низьку частку кредитів комерційних банків у фінансуванні інвестиційних потреб суб'єктів реального сектору економіки. З цього приводу Черевик Н. В. та Компанієць І. О. слушно зауважують, що причинами низької ефективності банківської системи України та її інвестиційної складової є такі дві групи чинників:

1) внутрішньобанківські, до яких належать недостатність ресурсів для проведення інвестиційних операцій, бажання банків максимізувати віддачу підвищенням процентної ставки за кредитами, високі вимоги банків до забезпеченості інвестиційних кредитів;

2) зовнішні, такі як високий рівень інфляції в економіці, система внутрішніх взаємних платежів, непрозорість ринку капіталу, недовіра до банківської системи з боку клієнтів, недосконалість законодавства, недостатня кількість платоспроможних позичальників [22].

Головною причиною недостатності ресурсів для здійснення кредитної діяльності комерційних банків є недовіра українських домогосподарств до національної банківської системи. Наслідком такої недовіри є те, що свої заощадження населення країни зберігає у формі бездоходних активів – готівки. За даними НБУ в 2021 р. обсяг готівкової гривні на руках у населення України становив майже 600 млрд. гривень [23]. Або 22 млрд. дол. США за офіційним курсом в 2021 р. [20]. Це майже 28,9 % грошової маси в 2021 р. З одного боку – це гігантський незадіяний ресурс, вилучений із потоку «доходи-витрати». Який зумовлює суттєве відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП. Адже заощадження не перетворюються на інвестиції. З іншого боку, це особливий чинник з потужним інфляційним потенціалом – в умовах прогнозу несприятливого стану економіки, наприклад, очікування високих темпів інфляції, значна частина цих грошей одночасно викидається на споживчий ринок, тим самим прискорюючи та багатократно збільшуючи розкручування інфляційної спіралі.

Скорочення частки кредитів комерційних банків у структурі джерел фінансування інвестиційних ресурсів – з 12,7 % у 2010р. до 5,0 % у 2021 р. – у числі інших факторів зумовлено несприятливим макросередовищем. Передусім це стосується високих темпів інфляції (рис. 3).

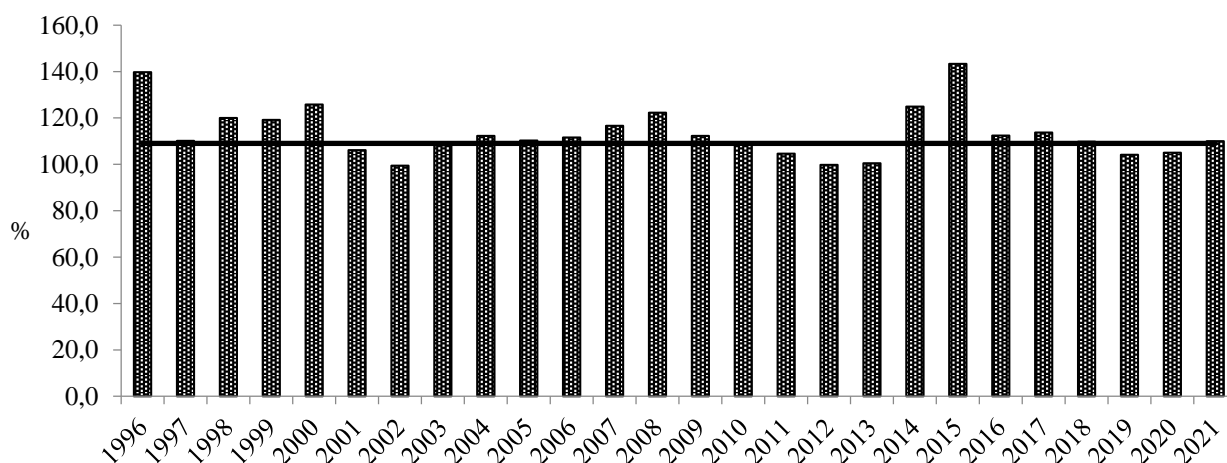

Рис. 3. Індекси споживчих цін у 1996-2021 роках, % до попереднього місяця*

*Примітка: побудовано автором за даними [24]

З 26 років функціонування гривні (1996–2021 рр.), як офіційної валюти України, у 16 роках зафіксовано галопуючий темп річного приросту цін. А

починаючи з моменту російської військової агресії проти України (2014 р.), індекс споживчих цін зріс у 3 рази. Тобто, середньорічний темп приросту цін у 2014–2021 рр. склав +14,8 %. За таких обставин, ставки по комерційним кредитам будуть надто високими для фінансування інвестиційних проектів із тривалим (більше 1 року) періодом окупності.

Ще однією гострою проблемою надходження інвестицій в українську економіку є небажання інвесторів-нерезидентів вкладатися в українські активи. Ключова причина цього – надто високі інвестиційні ризики. І проблема – не лише у російській військовій агресії. Наприклад, в мирному 2012 р., коли в Україні відбувався чемпіонат Європи по футболу, частка інвесторів-нерезидентів у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій склала лише 1,8 %. Ключовими причинами несприятливого інвестиційного середовища України є:

- низький рівень капіталізації української фондової біржі;
- недосконале законодавче забезпечення з питань захисту прав власності;
- непрозорість функціонування суддівської гілки влади;
- корупція на рівні місцевих органів влади;
- наявність суттєвих ризиків на валютному ринку;
- галопуючий темп інфляції;
- непрозорість механізму виділення земельних ділянок;
- ведення військових дій на території країни.

Висновки: 1) динаміка інвестицій в українську економіку – нестабільна. Ключовою причиною такої тенденції є несприятливе інвестиційне середовище, що продукує чисельні інвестиційні ризики. До останніх у 2014 р. додалася російська військова агресія;

2) впродовж останніх 10 років у галузевій структурі капітальних інвестицій відбувалися і продовжують відбуватися зміни. Серед видів економічної діяльності, в яких фіксується зростання надходження капітальних інвестицій: сільське господарство, промисловість, державне управління й оборона, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги. Лідером зростання стало державне управління й оборона. Це пояснюється реакцією українського суспільства на російську військову агресію – відбувається збільшення фінансування Збройних сил України та вітчизняного військово-промислового комплексу;

3) поряд із позитивною тенденцією зростання інвестиційного забезпечення охорони здоров'я, відмічається негативна тенденція скорочення інвестицій у національну освіту. Така проблема має довгостроковий характер і проявлятиметься у подальшій деградації національної освіти, що негативно позначатиметься на можливостях інноваційних перетворень в українській економіці. Адже інвестиції в охорону здоров'я та освіту – це інвестиції у формування людського капіталу;

4) аналіз структури капітальних інвестицій в економіку України за джерелами фінансування вказує на наявність серйозних проблем:

- надзвичайно низька частка кредитів комерційних банків у фінансуванні інвестиційних потреб суб'єктів реального сектору економіки;
- небажання інвесторів-нерезидентів вкладатися в українські активи;

5) до головних причин дефіциту інвестиційних ресурсів слід віднести:

- недовіра українських домогосподарств до національної банківської системи;
- галопуючий темп інфляції;
- низький рівень капіталізації української фондової біржі;
- недосконале законодавче забезпечення з питань захисту прав власності;
- непрозорість функціонування суддівської гілки влади;
- корупція на рівні місцевих органів влади;
- наявність суттєвих ризиків на валютному ринку;
- непрозорість механізму виділення земельних ділянок;
- ведення військових дій на території країни.

Література:

1. Nurkse R. *Trade and Development* / Ed. by Kattel R., Kregel J., Reinert E. Cambridge: Anthem Press, 2009.

2. Пустовойт О. В. Нематеріальні ресурси економічного зростання. *Економіка України*. 2019. № 9–10. С. 44–67.

3. Непочатенко О. О., Мельник К. М., Гузар Б. С. Сучасні проблеми і перспективи розвитку банківського кредитування малого бізнесу в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2019. Вип/ 94. Ч/ 2. С. 5–16.

4. Новак І. М., Новак Ю. В. Інноваційний підхід до моделювання прогнозних сценаріїв залучення інвестиційного капіталу як метод вирішення проблем фінансування та реалізації державних програм. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2019. Вип. 95. Ч. 2. С. 42–58.

5. Бублик Є. О. Зміна монетарних політик центробанків провідних країн та їх наслідки для країн з ринками, що розвиваються. *Економіка України*. 2020. № 5. С. 72–84

6. Уланчук В. С., Жарун О. В., Длугоборська Л. В., Бленда Н. О. Розвиток іноземного інвестування в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2020. Вип. 96. Ч. 2. С. 21–34.

7. Борзенко О. О. Зміни на світових фінансових ринках під впливом геоекономічних імперативів сучасності. *Економіка України*. 2020. №7. С. 27–34.

8. Нестерчук Ю. О., Мудрак Р. П., Бечко В. П., Непочатенко О. А. Вплив кооперації на розвиток ринку кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання аграрної галузі. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2020. Вип. 97. Ч. 2. С. 263–275.

9. Бобух І. М., Герасімова О. А. Розвиток інфраструктури як структурна реформа в Україні: інвестиційні аспекти, міжнародний досвід та аудит. *Економіка України*. 2020. №8. С. 24–39.

10. Панфілова Т. О. Динаміка і структура інвестицій в Україні – «пастка дивергентності» технологічного майбутнього. 2021. *Економіка України*. 2021. №8. С. 56–67.

11. Кістерський Л. Л., Мармазов В. Є., Піляев І. С. Модернізація Південної Кореї: походження, здобутки та досвід для України. *Економіка України*. 2021. №9. С. 41–60.

12. Непочатенко О. О., Бечко П. К., Пташник С. А., Нагорний В. І. Розвиток системи банківського кредитування аграрного бізнесу. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2021. Вип. 99. Ч. 2. С. 7–17.

13. Мінасян Г., Йоцов В. Приплив іноземного капіталу до країн Центральної та Східної Європи. *Економіка України*. 2021. №11. С. 55–74.

14. Дульська І. В. Шляхи подолання цифрових інфраструктурних і навичкових розривів в Україні. *Економіка України*. 2022. №7. С. 43–66.

15. Власюк С. А. Краудфандинг як альтернативне джерело фінансування діяльності господарюючих суб'єктів. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2022. Вип. 100. Ч. 2. С. 187–196.

16. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка: Підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 3-тє вид., випр. К.: Знання, 2006. 623 с.

17. Видобора В. В. Концепція промислового розвитку у економічній доктрині Дж. Кейнса. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 59. Ч. 1. С. 7–12.

18. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_e_bez.htm; https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/iki_ed/kied_2021.xls

19. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kindj/arh_kindj_2021_u.html

20. Офіційний курс гривні до іноземних валют (середній за період) [Електронний розклад]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls

21. Татарінов В. В., Татарінов В. С. Реформи вищої освіти та проблеми їх реалізації в Україні. *Академічний огляд*. 2020. №1(52). С. 60–71.

22. Черевик Н. В., Компанієць І. О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. *Ефективна економіка*. 2010. №2. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=133>

23. У Нацбанку оцінили обсяг готівки на руках у населення [Електронний ресурс]. *Слово і діло*. 4 вересня 2021, 04:58. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/04/novyna/finansy/naczbanku-oczinyly-obsyah-hotivku-ruках-naselennya>.

24. Індеси споживчих цін у 1991-2021 роках (до попереднього місяця) [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ct/isc_rik/isc1991-2020pm.xls

References:

1. Nurkse, R. (2009). *Trade and Development*. Kattel, R., Kregel, J., Reinert, E. (Ed.). Cambridge, Anthem Press, 2009.

2. Pustovoit, O. (2019). Intangible resources of economic growth. *Economy of Ukraine*, 2019, no. 9–10, pp. 44–67. (in Ukrainian).

3. Nepochatenko, O. O., Melnyk, K. M., Huzar, B. S. (2019). Current problems and prospects of the development of bank crediting of small business in Ukraine. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, 2019, no. 94(2), pp. 5–16. (in Ukrainian).

4. Novak, I. M., Novak, Yu. V. (2019). Innovative approach to the modeling of forecast scenarios of investment capital attraction as a method of solving problems of financing and realization of state programs. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, 2019, no. 95(2), pp. 42–58. (in Ukrainian).
5. Bubyk, Y. (2020). Changing monetary policies of central banks of leading countries and their implications for emerging market countries. *Economy of Ukraine*, 2020, no. 5, pp. 72–84. (in Ukrainian).
6. Ulanchuk, V., Zharun, O., Blenda, N., Dluhoborska, L. (2020). Foreign investment development in Ukraine. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, 2020, no. 96(2), pp. 21–34. (in Ukrainian).
7. Borzenko, O. (2020). Changes in the world financial markets under the influence of current geoeconomic imperatives. *Economy of Ukraine*, 2020, no. 7, pp. 27–34. (in Ukrainian).
8. Nesterchuk, Iu. O., Mudrak, R. P., Bechko, V. P., Nepochatenko O. A. (2020). The influence of cooperation on the development of the credit resources market for agricultural business entities. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, 2020, no. 97(2), pp. 263–275. (in Ukrainian).
9. Bobukh, I., Herasimova, O. (2020). Infrastructure development as a structural reform in Ukraine: investment aspects, international experience and audit. *Economy of Ukraine*, 2020, no. 8, pp. 24–39. (in Ukrainian).
10. Panfilova, T. (2021). Dynamics and structure of investments in Ukraine: a «divergence trap» of the technological future. *Economy of Ukraine*, 2021, no. 8, pp. 56–67. (in Ukrainian).
11. Kistersky, L., Marmazov, V., Piliaiev, I. (2021). Modernization of South Korea: origins, achievements, and the experience for Ukraine. *Economy of Ukraine*, 2021, no. 9, pp. 41–60.
12. Nepochatenko, O. O., Bechko, P. K., Ptashnyk, S. O., Nagorny V. I. (2021). Development of the bank lending system of agricultural business. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, 2021, no. 99(2), pp. 7–17. (in Ukrainian).
13. Minassian, G., Yotzov, V. (2021). Foreign capital inflows in Central and East European countries. *Economy of Ukraine*, 2021, no. 11, pp. 55–74.
14. Dulaska, I. (2022). Ways to bridge digital infrastructure and skills gaps in Ukraine. *Economy of Ukraine*, 2022, no. 7, pp. 43–66. (in Ukrainian).
15. Vlasiuk, S. A. (2022). Crowdfunding as an alternative source of financing the operation of business entities. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*, 2022, no. 100(2), pp. 187–196. (in Ukrainian).
16. Bazilevich, V. D., Bazilevich, K. S., Balastryk, L. O. (2006). *Macroeconomics*. Kyiv, Znannia, 2006. (in Ukrainian).
17. Vydobora, V. (2020). The concept of industrial development in the economic doctrine J. Keynes. *Black sea economic studies*, 2020, no. 59(1), pp. 7–12. (in Ukrainian).
18. State Statistics Service of Ukraine (2022). *Capital investments by types of economic activity*. Available at https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_e_bez.htm; https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/iki_ed/kied_2021.xls (in Ukrainian).
19. State Statistics Service of Ukraine (2022). *Capital investments by sources of financing*. Available at

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ibd/kindj/arh_kindj_2021_u.html (in Ukrainian).

20. State Statistics Service of Ukraine (2022). Official currencies exchange rate (average for the period). Available at https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls (in Ukrainian).

21. Tatarinov, V. V., Tatarinov, V. S. (2020). Higher education reform and problems of its implementation in Ukraine. *Academy review*, 2020, no. 1, pp. 60–71. (in Ukrainian).

22. Cherevyk, N. V., Kompaniets, I. O. (2010). Activity of investment banks in Ukraine: problems and development prospects. *Journal «Efektyvna ekonomika»*, 2010, no. 2. Available at <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=133> (in Ukrainian).

23. Slovo i dilo (2021). *The National Bank estimated the amount of cash in the hands of the population*, September 4. Available at <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/04/novyna/finansy/naczbanku-oczinyly-obsyah-hotivky-rukax-naselennya> (in Ukrainian).

24. State Statistics Service of Ukraine (2022). *Consumer price indices in 1991-2021 (up to the previous month)*. Available at https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ct/isc_rik/isc1991-2020pm.xls (in Ukrainian).

Annotation

Kutova O. O.

Investment supply of the economy of Ukraine: modern state and prospects

The dynamics of investments in the Ukrainian economy is unstable. The key reason for this trend is the unfavorable investment environment, which produces a large number of investment risks. In 2014, russian military aggression was added to them. Over the past 10 years, changes have occurred and continue to occur in the sectorial structure of capital investments.

Among the types of economic activity in which the growth of capital investment is recorded: agriculture, industry, public administration and defense, health care and provision of social assistance. State administration and defense became the leader of growth. This is explained by the reaction of Ukrainian society to russian military aggression - there is an increase in funding for the Armed Forces of Ukraine and the domestic military-industrial complex.

Along with the positive trend of growth in investment provision of health care, there is a negative trend of decreasing investments in national education. Such a problem has a long-term nature and will manifest itself in the further degradation of national education. This will have a negative impact on the possibilities of innovative transformations in the Ukrainian economy. After all, investments in health care and education are investments in the formation of human capital.

Analysis of the structure of capital investments in the economy of Ukraine by sources of financing indicates the presence of serious problems:

- an extremely low share of loans from commercial banks in financing the investment needs of subjects of the real sector of the economy;

- reluctance of non-resident investors to invest in Ukrainian assets.

The main reasons for the shortage of investment resources include:

- mistrust of Ukrainian households in the national banking system;

- galloping rate of inflation;

- low level of capitalization of the Ukrainian stock exchange;
- imperfect legislative support for the protection of property rights;
- lack of transparency in the functioning of the judicial branch of government;
- corruption at the level of municipal government;
- presence of significant risks in the foreign exchange market;
- the lack of transparency of the mechanism for allocating land plots;
- conducting military operations on the territory of the country.

Key words: capital investments, industry structure, sources of income, commercial banks, non-resident investors, non-performing assets, inflation, property rights, corruption, war

УДК: 368: 339

DOI: 10.31395/2415-8240-2022-101-2-120-130

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У СТРАХОВОМУ БІЗНЕСІ

О. Т. ПРОКОПЧУК, доктор економічних наук

О. Г. ПЕНЬКОВА, доктор економічних наук

А. О. ХАРЕНКО, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Стаття присвячена розгляду питань маркетингу в системі управління страховою діяльністю, з акцентуванням уваги на теоретичних засадах управління маркетинговою діяльністю в страховому бізнесі. Детально досліджено задачі, функції та особливості організації маркетингової діяльності у страхових організаціях. З'ясовано сутність страхового продукту загалом та з позиції ключового елементу страхового маркетингу, зокрема. Окреслено коло завдань та визначено сукупність функцій служби маркетингу страхової організації.

Ключові слова: маркетинг, страхова діяльність, страхова організація, страховий продукт, служба маркетингу страхової організації.

Постановка проблеми. Аналіз функціонування страхової організації в умовах ринкової економіки доводить, що цільова функціональна спрямованість маркетингу є загальною для діяльності різних страховиків, до якої належить: орієнтація страхової компанії на кон'юнктуру ринку, застосування традиційних стандартних підходів щодо характерної видової сукупності страхових послуг, взаємовідносини між посередниками страхових послуг, страхова реклама в засобах масової інформації тощо. Актуальність маркетингової діяльності у страховій організації пояснюється тим, що в умовах ринкової конкуренції вона повинна мати достатню інформацію для аналізу ринкової ситуації, для виявлення слабких та сильних сторін конкретного страхового продукту, визначення необхідності впровадження нового продукту, тобто володіти теорією і практикою маркетингу з урахуванням особливостей страхової галузі.